

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

การใช้กิจกรรมชยะบุญเพื่อเป็นทุนการปลูกฝังจริยธรรม

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

A Moral Development by Using “Kha Ya Boon” Activities

ชื่อนักวิจัย

ผู้วิจัย สมจิตร เสาร์ศรีจันทร์

ผู้วิจัยร่วม รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ถาวร เสาร์ศรีจันทร์

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

พ.ศ. 2552

ประเภทของงานวิจัย

อื่นๆ

คำสำคัญ

จริยธรรม

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

โรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่เป็นสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา ยึดมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข โดยเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า คิดวิเคราะห์ สืบเสาะแสวงหาองค์ความรู้ด้วยตนเอง และที่ถือว่าสำคัญที่สุด คือการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนซึ่งจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมกับวัย เน้นสร้างจริยธรรมให้เกิดเป็นนิสัยแก่นักเรียน โดยมีความเชื่อว่าจริยธรรมเป็นพื้นฐานแห่งการเรียนรู้ และเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่จะต้องผลักดันให้เกิดสัมฤทธิ์ผล เพื่อสร้างให้นักเรียนมีลักษณะของการเป็นผู้ใฝ่รู้บนพื้นฐานแห่งความใฝ่ดี ทั้งนี้โรงเรียนได้เลือกใช้กิจกรรมชยะบุญเพื่อเป็นทุนปลูกฝังจริยธรรมให้กับผู้เรียนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม นอกจากนั้นยังจัดกระบวนการวิชาการเพื่อการเรียนการสอน บูรณาการคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปในการสอนวิชาต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในจำนวนกิจกรรมทั้งหลายที่โรงเรียนจัดขึ้น มีกิจกรรมชยะบุญเพื่อเป็นทุนปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนที่เด่นชัด มีผลเชิงประจักษ์เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ด้วยมุ่งหวังที่จะนำข้อมูลที่ค้นพบสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการปลูกฝังจริยธรรมนักเรียน เป็นคำตอบสำหรับคำถามที่ว่า “จะปลูกฝังจริยธรรมด้วยวิธีการอย่างไร”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการปลูกฝังจริยธรรมโดยใช้กิจกรรม “ขยะบุญ”
2. เพื่อศึกษาผลของการปลูกฝังจริยธรรมจากกิจกรรม “ขยะบุญ”

วิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เหตุผลที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะมุ่งเน้นการศึกษาถึงพฤติกรรม การแสดงออก อันเป็นลักษณะนิสัยของบุคคล โดยผ่านการคิดและการพิจารณาของแต่ละบุคคล อาจจะเหมือนกัน หรือแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของบุคคล เป็นเรื่องละเอียดอ่อน มีลักษณะพลวัต (Dynamic) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครอบคลุมในหลายมิติ จึงได้เลือกใช้วิธีวิจัยดังกล่าว

ประชากร

นักเรียนโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1,800 คน

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยมุ่งศึกษารายละเอียดจากผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ได้เลือกวิธีการหาข้อมูล (Key Informant) ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของกลุ่มนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมขยะบุญเป็นทุนการปลูกฝังจริยธรรม จำนวน 30 คน ได้คัดเลือกจากกลุ่มประชากร 1,800 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ กิจกรรมขยะบุญ

ตัวแปรตาม คือ นักเรียนรักษาความสะอาด มีระเบียบวินัย มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด เช่น เมื่อพบเห็นหยากเยื่อมูลฝอย เศษกระดาษ ที่ตกเรี่ยราดในบริเวณโรงเรียนก็รีบเก็บใส่ถังขยะทันที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวผู้วิจัย** ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือวิจัยอย่างหนึ่ง เพราะการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายให้คนสัมผัสกับคน คือตัวผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล ดังนั้น จึงต้องสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล ก่อนที่จะสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความเป็นจริง
2. **แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง** เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อที่ทำการศึกษาไว้กว้าง ล่วงหน้า เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดที่ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึก การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เป็นหน้าที่ของผู้วิจัยในการซักถามรายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์
3. **การสนทนากลุ่ม (Focus Group)** โดยการคัดเลือกเชิญผู้ปกครองนักเรียน ครู ในโรงเรียนอนุบาลเชียงใหม่ และผู้เกี่ยวข้องมาสนทนาเกี่ยวกับกิจกรรมขยะบุญเป็นทุนการปลูกฝังจริยธรรม มีผลต่อระบบคิด และการแสดงพฤติกรรมอย่างไร
4. **แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม** เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อบันทึกรายละเอียดที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง
5. **สมุดบันทึกบุญประจำวัน** นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมขยะบุญเป็นทุนการปลูกฝังจริยธรรม จะต้องเขียนรายงานให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมทราบ

ผลการวิจัย

1. วิธีใช้กิจกรรมขยะบุญเพื่อเป็นทุนปลูกฝังจริยธรรม โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถสมัครเป็นสมาชิกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อเป็นสมาชิกแล้วจะได้รับการอบรมจากครูและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการนำขยะที่ใช้แล้วกลับมาใช้ได้อีก (Recycle) การเก็บขยะมูลฝอยที่ถูกวิธีตามหลักอนามัย โดยใช้ถุงมือ และคีมคีบ และจะได้รับสมุดบันทึกบุญเพื่อบันทึกจำนวนเศษขยะที่เก็บได้แต่ละวัน จำนวนก็ขึ้น แปรลงจำนวนชิ้นเศษกระดาษที่เก็บได้เป็นคะแนน ขยะ 1 ชิ้น มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน เมื่อสิ้นสัปดาห์ คือ ทุกวันศุกร์ตอนเช้าในขณะเช้าแถวเคารพธงชาติ จะประกาศหน้าเสาธงว่าผู้ใดคะแนนมากที่สุดคือใคร โดยผู้ที่ได้คะแนนสะสมตามเกณฑ์กำหนดจะมีสิทธิ์ประดับป้ายเด็กดีติดหน้าอก รับเกียรติบัตร การไปทัศนศึกษา และร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

2. เนื้อหาของการปลูกฝังจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ประกอบด้วย การทิ้ง และการเก็บขยะบุญกิริยาวัตร ขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คุณธรรมขั้นพื้นฐาน 8 ประการ ผสมกับพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดทุนทางจริยธรรม เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ การบำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม การมีระเบียบวินัยในการเดินแถว การปฏิบัติตนในขณะรับประทานอาหาร การแสดงความเคารพครู การพูดคุยกับผู้ใหญ่ การแต่งกาย มารยาทในการเดินผ่านผู้อื่น เป็นต้น

3. สื่อในการใช้กิจกรรมขยะบุญเพื่อเป็นทุนปลูกฝังจริยธรรม ประกอบด้วยสมุดบันทึกบุญ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจกรรม เช่น ถังเก็บขยะ อุปกรณ์การเก็บขยะ ฝาปิดจุกเพื่อป้องกันฝุ่น เป็นต้น

4. ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้กิจกรรมขยะบุญเพื่อเป็นทุนปลูกฝังจริยธรรม ประกอบด้วยครูประจำชั้น ซึ่งจะมีบทบาทในการดูแล และให้คำปรึกษา พระสงฆ์ซึ่งเป็นพระนิสิตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่มาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูตลอดภาคเรียนที่ 1 ของทุกปี และครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญยิ่งในการอบรมบ่มเพาะนิสัยเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ความมีวินัยในตนเอง ตลอดถึงบูรณาการกิจกรรมขยะบุญเข้ากับองค์ความรู้ทางศาสนา เช่น ความซื่อสัตย์ในการบันทึกข้อมูลเพื่อรายงานตามความเป็นจริง เป็นต้น

อภิปรายผล

1. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมขยะบุญเพื่อเป็นทุนปลูกฝังจริยธรรม มีการพัฒนาลักษณะพฤติกรรมและค่านิยมที่สะท้อนให้เห็นว่า เป็นผู้รักความสะอาด เป็นผู้มีระเบียบวินัย ไม่ทิ้งขยะมูลฝอยเรี่ยราดในโรงเรียน มีความซื่อสัตย์ ตระหนักรู้ในคุณค่าแห่งการกระทำ ความดี คือ บุญ และโทษแห่งการกระทำผิด คือบาป รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและค่านิยมเช่นนี้ สอดคล้องกับเป้าหมายของการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ตามแนวคิดการดำเนินงานกิจกรรมขยะบุญ คือ มารยาทดี มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ เป็นผู้พิถีพิถัน เสียสละเพื่อส่วนรวม

2. นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมขยะบุญเพื่อเป็นทุนปลูกฝังจริยธรรม จะมีจิตสำนึกที่ดี รักการทำงาน ไม่เลือกงาน มีน้ำใจ มีความสามัคคี มีความเป็นกัลยาณมิตร ระหว่างกลุ่มพี่ กลุ่มน้อง และระหว่างกลุ่มเพื่อนร่วมงาน รักความสะอาด รักการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 405 คนได้รับการคัดเลือกเป็นดาวแห่งความดี (V-Star) ประจำโรงเรียน เครือข่ายนักเรียนรักการทำความดี มีจำนวนมากขึ้นทุกวัน

3. โรงเรียนได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนต้นแบบโรงเรียนวิถีพุทธ และได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนแกนนำพื้นที่วัฒนธรรมโลก โดยได้รับทุนเพื่อดำเนินงานตามโครงการเป็นเงิน 54,000 บาท นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้รับเงินขายเศษขยะจากนักเรียนในกิจกรรมขยะบุญ สมทบทุนสร้างโรงอาหาร อาคารเรียนซึ่งเงินที่ได้จากกิจกรรมดังกล่าวนักเรียนจะมอบให้เป็นรายได้ของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. จากการวิจัยพบว่า การปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมที่ได้ผลดีนั้น เกิดจากการที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และได้มีโอกาสคิด และตัดสินใจเพื่อการเลือกปฏิบัติในสิ่งที่พึงพอใจ นักเรียนทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาจริยธรรมด้วยตนเอง หากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม ดังนั้นในการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรม จึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำกิจกรรมตามความสนใจ

2. ในการปลูกฝังจริยธรรมนักเรียนให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริงนั้น โรงเรียนจะต้องมีนโยบายที่จะพัฒนานักเรียนให้มีจริยธรรมอย่างชัดเจนและนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างจริงจัง อีกทั้งการปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และมีการวิเคราะห์ผลเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนา ต่อไป